

Generaldirektören inleder

Oberoende domstolar värnar demokratin

Frågan om domstolarnas oberoende blossade upp ordentligt under slutet av 2022. Startskottet var en undersökning som Rättsfonden låtit genomföra och som visade på en oroväckande låg kunskap om domstolarnas oberoende hos gymnasieungdomar. Därutöver fick vi en diskussion om domstolarnas självständighet i förhållande till politiken.

Oberoende domstolar som åtnjuter allmänhetens förtroende är bärande för rättsstaten och för demokratin. I Sverige har vi varit en stabil demokrati i hundra år. Domstolarnas ställning är grundlagsskyddad och vårt dualistiska styre – med självständiga myndigheter och en mycket stark rätt för den enskilde att få sin sak prövad i domstol – är unikt. Men demokratin är ingenting som kan tas för givet utan den måste vinnas varje dag.

Gör vi en internationell utblick ser vi i många länder en utveckling mot ett mer auktoritärt styre där rättsstatens principer undergrävs. Demokratiindex i världen sjunker. Krig i vår närvärld samt ökade motsättningar och ökad polarisering i hela vår omvärld pekar tydligt på att rättsstaten och demokratin utsätts för påfrestningar, och att förändringar i en icke-demokratisk riktning kan ske snabbt.

Under våren kommer den parlamentariska kommitté som ser över hur vi i Sverige ytterligare kan stärka domstolarnas oberoende – och som leds av Högsta domstolens ordförande Anders Eka – att lämna sitt slutbetänkande till regeringen. För är det någon gång som vi ska stärka domstolarnas oberoende och självständighet så är det nu.

Intensiv verksamhetsutveckling

Vi kan se tillbaka på ett år där domstolarna har fullgjort sitt viktiga uppdrag och bidrag till demokratin, att avgöra mål och ärenden på ett effektivt och rättssäkert sätt. Detta samtidigt som de har utvecklat sin verksamhet och bedrivit ett systematiskt förtroende- och kvalitetsarbete.

Det rekordhöga målinflödet som vi har sett de senaste åren har avstannat. För första gången sedan 2018 minskade antalet inkomna mål ifjol. Det gjorde också antalet avgjorda mål men på grund av att domstolarna avgjorde fler mål än vad som tillkom så minskade balanserna. Totalt uppnåddes fem av regeringens tretton verksamhetsmål.

Det är naturligtvis omöjligt att nämna all den verksamhetsutveckling som ägde rum inom Sveriges Domstolar under 2022 men låt mig ge några exempel.

Vi följer regelbundet och systematiskt upp våra samordnade planer för digitalisering och levererar i den takt vi planerat. Efter många års omfattande utvecklingsarbete infördes under 2022 en helt digital brottmålshantering där information flödar elektroniskt genom hela rättskedjan. Alla domstolar är nu anslutna till e-arkivet och tvåfaktorsautentisering för alla medarbetare inom Sveriges Domstolar har införts som ett led i att förstärka vår informationssäkerhet. En ny e-tjänst som möjliggör digital inlämning av handlingar för myndigheter har utvecklats och lanserats. Vi har också tagit vår första AI-lösning i drift, en applikation som används för att översätta avgöranden vid Högsta domstolen och Högsta förvaltningsdomstolen.

Ett omfattande projekt med att modernisera tekniken i alla förhandlingssalar avslutades under 2022 vilket har skapat goda möjligheter att genomföra förhandlingar effektivt och rättssäkert.

Trygga lokaler och hög säkerhet

Stora nybyggnationer pågår för tingsrätterna i Hudiksvall och Norrköping, för Göta hovrätt och Kammarrätten i Jönköping och för tingsrätten, förvaltningsrätten och Hyres- och arrendenämnden i Malmö. Under 2022 fattades beslut om nybyggnationer för tingsrätten i Borås och för tingsrätten och Mark- och miljödomstolen i Vänersborg.

Införandet av fasta säkerhetskontroller på flera domstolar har bidragit till säkrare domstolslokaler och arbetet med att förse ytterligare ett antal domstolar med säkra entréer fortgår.

Domstolsverket blev under året beredskapsmyndighet inom sektorn "Ordning och säkerhet". Ett omfattande arbete pågår för att stärka krisberedskapen inom Sveriges Domstolar.

Attraktiv arbetsgivare

Arbetet med kompetensförsörjning inom Sveriges Domstolar bedrivs på bred front av Domstolsverket, i nära samarbete med alla domstolschefer. Under 2022 påbörjades arbetet med en handlingsplan som fokuserar på att göra domarrollen mer attraktiv.

Under 2022 utökades antalet fiskalsplatser och antalet adjungerade råd för att bredda rekryteringsbasen. Det inrättades en rekryteringsfunktion på Domstolsverket för att stödja chefer på mindre och mellanstora domstolar i arbetet med att rekrytera. Domstolsverket har också etablerat ett lokalkontor i Umeå för att bland annat underlätta rekryteringen av framtida domare i norra Sverige.

Stabilt förtroende för domstolarna

Kantar Public och Medieakademin mäter varje år svenska folkets förtroende för olika samhällsinstitutioner. I den mätning som genomfördes 2022 hamnade Sveriges Domstolar på en fjärde plats, 66 procent av de tillfrågade sade sig ha ett ganska eller mycket stort förtroende för domstolarna. Jämför man domstolarna med andra myndigheter är det en relativt hög siffra och förtroendet för domstolarna ligger stabilt över tid. Men samtidigt är det en tredjedel som enligt denna undersökning saknar förtroende för domstolarna.

För att öka medborgarnas förtroende behöver vi fortsätta att bedriva verksamheten med hög kvalitet och utveckla den i takt med tiden och omvärldens krav. Snabb och effektiv handläggning, utvecklad målhantering, ett gott bemötande av parter och vittnen och begripliga domar och beslut. Med ökad osäkerhet och polarisering behöver domstolarna vara den trygga garanten för den enskildes rättssäkerhet och för demokratin.

Thomas Rolén
Generaldirektör Domstolsverket